

Фарміраванне духоўна-маральнай культуры навучэнцаў на аснове беларускага фальклору

У адпаведнасці з выкарыстанымі падыходамі ў сучаснай адукацыі была арганізавана праца, накіраваная на фарміраванне сістэмы духоўных каштоўнасцей асобы вучня. Асноўны акцэнт у працы пастаўлены на тэатральную дзейнасць.

Беларускае тэатральнае мастацтва мае складаную і багатую гісторыю. Узнікшы з народнай творчасці, яно на працягу ўсяго развіцця жывілася стражытнымі абрадамі, ігрышчамі, святамі, гульнямі, карагодамі. Асаблівы гонар для нас – дзейнасць старадаўняга ляльнага тэатра, больш вядомага пад назвай “батлейка”.

Час патрабуе чагосьці новага, каб зацікавіць вучняў. На наш погляд значную ролю ў гэтым напрамку адыгрывае магчымасць акунуцца ў эпоху старажытнай беларускай культуры, дакрануцца да жывой гісторыі нашага народа, да яе духоўнай спадчыны праз Батлейку.

Батлейка – неацэнны сродак далучэння да дзедаўскай спадчыны, знаёмства з біблейскімі легендамі і іх народнай інтэрпрэтацыяй.

Мастацтва батлейкі – сінтэтычнае мастацтва, яно развівае самыя розныя здольнасці: акцёрскія, рэжысёрскія, драматургічныя, музычныя, мастацкія, дызайнерскія, архітэктурныя, мадэльерныя, шавецкія, літаратурныя, моўныя, гістарычныя і шмат іншых. Гэта ўніверсальны і эфектыўны сродак навучання і выхавання, негледзячы на сваю старадаўнасць.

У нашай установе адукацыі дзейнічае тэатральная студыя “Батлейка”. Наведваюць яе вучні з задавальненнем. Заняткі прыносяць не толькі радасць ад працы і зносін у калектыве, але і дапамагаюць пазнаёміцца з нацыянальнай і духоўнай спадчынай беларускага народа.

Мы дасягнулі добрых вынікаў. Удзельнікі “Батлейкі” выступілі з пастаноўкай п’есы “Цар Ірад” на раённым конкурсе “Ля вытокаў народнай мудрасці” і занялі першае месца, выступілі таксама на бацькоўскім сходзе, у дзіцячым садку, перад дзецьмі, якія знаходзяцца ў сацыяльным прытулку.

Сцэнарый пастаноўкі “На свята Вялікдзень” быў напісаны ў цесным супрацоўніцтве настаўнікаў, навучэнцаў і настаўцы Свята Пакроўскай царквы айца Аляксандра. Навучэнцы з захапленнем працуюць кожны над сваёй роляй, адказна і вельмі сур’ёзна падыходзяць да вывучэння новых духоўных песень, творча ставяцца да вырабу лялек, аздабленню батлейкі.

Усё гэта сведчыць аб тым, што духоўна-маральнае выхаванне садзейнічае фарміраванню ў чалавека маральных якасцей (сумлення, абавязку, веры, адказнасці, грамадзянскасці, патрыятызму); маральнага аблічча (цярпення, міласэрнасці, пакорнасці); маральнай пазіцыі (здольнасці

да адрознення дабрыні і злосці, праяўленне самаадданай любові, гатоўнасці да пераадолення жыццёвых выпрабаванняў); маральных паводзін (гатоўнасці служэння людзям і Айчыне, праяўленню духоўнай разважлівасці, паслухмянасці, добрай волі).

Духоўна-маральнае выхаванне традыцыйна садзейнічае станаўленню чалавека на аснове праваслаўнай культуры. Менавіта ў праваслаўнай культуры фарміруюцца, назапашваюцца і перадаюцца з пакалення ў пакаленне базавыя духоўна-каштоўнасныя ідэалы нашага народа: дабрадзейнасць, набожнасць, бескарыслінасць, сумленнасць, працавітасць, любоў да зямлі, роднай хаты, Радзімы.

Плануем прадоўжыць работу па фарміраванню духоўна-маральнай культуры навучэнцаў на аснове беларускага фальклору. Упэўнены, што выхаванне дзяцей заключаецца не толькі ў перадачы ім працоўных ведаў і навыкаў, але і ў засваенні паняццяў і каштоўнасцей чалавечага жыцця, своеасаблівага кодэкса "жыцця беларускага чалавека", у якім вядучымі з'яўляюцца любоў да зямлі, роднай хаты, паважлівыя адносіны да бацькоў і старэйшых людзей, клопат аб малых, слабых і хворых, міласэрнасць, дабрыня, справядлівасць, гонар.

Падрыхтавала кіраўнік тэатральнай студыі "Батлейка" Гунько А.А.

П'еса "Вялікдзень"

Вядучыя:

1. Над Галгофай - лобным месцам
Цемра лютая спаўзла.
Узышоўшы на Крыж страшны
Іісус перамог усю сілу зла!
2. Мукай той безчалавечнай,
Крывёю, што цякла з яго,
Збавіў Ён усіх ад смерці вечнай,
Падараваў усім нябеснае святло!
3. Унізе, ахутаны туманам,
Віднеўся горад з вышыні.
Над ім, як тыя веліканы,
Чарнелі грозныя крыжы.
4. Калі над горадам сцямнела
Сябры знялі з крыжа Хрыстова цела
І па тутэйшым тым законам

Яшчэ не пісаным канонам

У пячору цела палажылі

У плашчаніцу закруцілі

Ды цяжкім камнем уваход закрылі.

5. Туман разлажыўся над зямлёй паўсоннай...

Тры жанчыны па сцежцы ішлі.

І з маслам янтарным збанок благавонны

Да гроба Хрыстова няслі.

(дзея ў батлейцы)

Жанчыны – міраносцы падыходзячы да пячоры, з імі – Марыя.

- Хто ж нам адваліць камень, каб увайсці ў пячору?

- Не веру сваім вачам! Уваход адчынены!

- Што гэта?

З'яўляецца анёлак.

Анёл:

- Не пужайцеся! Не здзіўляйцеся!

Хрыстос Уваскрэс з мёртвых,

смерцю смерць зваяваў,

і тым, што ў магілах, жыццё дараваў.

- Чыстая Дзева, радуйся, Твой Сын васкрэс на трэці дзень з гробу, і мёртвых ўзняў Ён, людзі, весяліцеся. Свяціся, свяціся, нёвы Іерусаліме, слава бо Гаспóдня на табе зазьяла. Ты ж, Чыстая, радуйся, Багародзіца, аб Уваскрашэнні Нарóджанага Табой.

Жанчыны:

1. Хрыстос уваскрэс!

Нам радасць прынёс!

Паўстаў і живе!

Жыццё нам дае!

2. Крывёю Сваёй,—

Абмыў нас з грахоў!

Ён смерць перамог!

Ён – Збаўца, Ён - Бог!

3. Дзень поўны хвалы!

Узрадуйся й ты!

Вясёла спявай!

Хрыста праслаўляй!

Песня “Радасна мы славім Бога”

Вядучы:

У Святым Паданні апавядаецца, што аднаго разу Прасвятая Багародзіца, прапаведуючы веру ў Хрыста, прыйшла да імператара Рыма Тыберыя са звесткай аб Уваскрашэнні Хрыста.

Ваяка: Хто ты, жанчына, адкажы?
Ды толькі праўду раскажы.

Марыя: Я – Марыя з горада Магдалы
Святую вестку прынясла
Аб слаўным Уваскрашэнні Хрыста!

Ваяка: Ведаеш ты, што з падарункам
Да Тыберыя ідуць.
Золата, мядок, тканіну
Усе яму нясуць.

Марыя: У мяне ёсць толькі
Белае яечка-
Гэта сімвал жыцця.
А яшчэ ёсць вера
У Госпада Хрыста.
Для людзей адчыніў Ён
Райскія врата.

Ваяка: Твой падарунак вельмі бедны,
Але ў нас указ ваенны:
Калі дар нясуць цару-
Прапускаць усіх магу.
(Ваяка адыходзіць. З'яўляецца цар Тыберый)

Марыя: Са светлай радасцю нябёсаў
К табе, мой цар, прыйшла,
Яечка ў падарунак
І вестку прынясла: “Хрыстос Уваскрэс!”

Цар: Не, жанчына, табе я не паверу,
Фантазіі і выдумцы ёсць мера!
Як не паверу я, што белае яечка,
Табой прынесенае мне ў дар,
Раптоўна пачырванее,
Успыхне, як пажар.

Словы вядучага:

Цар змоўк. А з гэтымі словамі
Ззянне разлілося над галовамі.
Яйко кранулі цёплыя промні...
Яно запалілася, затрапятала,
І ярка-чырвоным адразу стала!

Цар: Вось дык цуд! Вось дык цуд!

Спрацацца я з табой не буду...

Марыя: Хрыстос Уваскрэс!

Цар: Сапраўды Уваскрэс!

Вучні (перад батлейкай)

Найбольшае свята са святаў
Шануюць мае землякі:
Вялікдзень у кожную хату
Нясе хараство праз вякі.

Дзівосныя сілы прыроды
Абуджаны воляй святой.
Цякуць Іарданскія воды
І ў край беларускі. Ад той

Магутнейшай веры Хрыстовай,
Што існасць і праўду нясе,
Прарочае Божае слова
Павінны засвоіць усе.

Яно нас натхняе на справу,
Ад немачы злой сцеражэ,
Прыносіць і веліч, і славу.
Дык што ж за яго даражэй?

З ім едзе ў поле араты,
Яго паўтарае жняя.
За нашы грахі Ён распяты:
Хрысту памалюся і я.

Песня “Маліся з вераю жывой”

Вялікаднем сонейка грае,

Напоўнены шчэбетам лес.
І вернікі ў храме спяваюць:
Для ўсіх нас Хрыстос Уваскрэс!

Вядучы: А зараз запрашаем на Вялікдзень да дзеда Сцяпана і бабулі Параскі.
(Дзея ў батлейцы)

Дзед: Радасць прыйшла
Той, хто спазнае яе-
Не проста – багач.

Баба: Багацце, Сцяпан, не ў мяхах і скрынях
Яно з Госпадам у сэрцы
Дзед: І са справай у руках.

Стук у дзверы. Заходзіць унучка.

Унучка: Хрыстос Уваскрэс! (3 разы)
Дзед і баба: Сапраўды Уваскрэс! (3 разы)

Баба: Бачу, унучка, у вачах тваіх сон
Патрэбна прагнаць яго вон.
Зараз будзем вадзіцу для твара рыхтаваць
У яе чырвонае яйка акунаць.

Унучка: А навошта так рабіць
Калі можна калодзежнаю вадой вочкі памыць?

Баба: Павер’е існуе такое,
Што калі памыешся Велікоднай вадой
Збавішся ад усіх нягод
І будзеш здаровы ўвесь год.

Дзед: Гляньце, мае дарагія!

Сонейка заззяла,
Над краем узышло.
З нябёсаў нам паслала
Святочнае цяпло!

Баба: На першы дзень, на Вялікдзень
Сонейка праменіць, грае
І людзей на працу ў поле запрашае!

Унучка: Свяці, свяці, сонейка!
(усе спяваюць) **Песня “Ой, вясна, красна”**

Дзед: Пачатак існай ранічкі –
Чароўнае праменне,
Святочная зараначка –

Прыроды абуджэнне.

Бабуля: А зараз час свянцонай стравы настаў.

Да стала цябе, унучка, запрашаем,

З яек, хлеба і солі свята пачынаем!

Вядучы: А ў гэты час...

Сабраліся хлопцы, малады-малойцы,

Згаварліся, ды й павалачыліся...

Валачобнікі: (спяваюць)

Валачобнікі валачыліся,

Хрыстос Уваскрэс, Сын Божы!

Валачыліся, намачыліся,

Хрыстос Уваскрэс, Сын Божы!

Валачобнік . Пойдзем, хлопцы, гуляючы, спяваючы,

Пана Бога пытаючы.

Усе. Пойдзем

Валачобнік .Укажы, Божа, дарогу.

Валачобнік . К добраму сялу.

Валачобнік . К слаўнаму пану Сцяпану.

(Дзея ў батлейцы).

Бабуля Лета краснага дачакаліся

Зямлю-матухну абудзілі

Сонца зайграла, на лета павярнулася.

Дзед: Не дапусці, Божа стыхіі ды непагоды.

Чыстым чацвяргом умываліся,

Чырвонай суботай прыбіраліся.

Баба: Ды і валачобнікаў дачакаліся.

Валачобнік . Гэй, гаспадар! Просім выйсці на ганачак,

просім вынесці нам пачастуначак.

Валачобнік . Во, не адзываецца, прыбіраецца.

Валачобнік . Надзяе боты - Турэцкай работы.

Футру сабалёвую, шапку бабровую.

Валачобнік . Просім стаць на ганачак,

просім вынесці нам пачастуначак.

Дзед: Заходзьце, заходзьце, госці дарагія!

Валачобнік . Добры вечар,

Дазвольце ваш дом павесяліць.

Дзед: Весяліце, весяліце, толькі хату не разваліце.

Валачобнік . Нічога, як гэту развалім - другую паставім.

Валачобнік . Дай табе Божа, добры гаспадару,

Сыноў гадаваці й дамы будаваці.

Валачобнік . Вядуцца хай цяляткі, авечкі і ягняткі,
Кароўкі, качкі, парасяты,
Куры і кураняты.

Валачобнік . Твая ніва хай будзе ўрадліва:
Чаго не пасееш – усяго займееш!

Песня

Валачобныя – людзі добрыя,
Хрыстос Уваскрэс, Сын Божы!
Небывалыя, пажаданыя.
Хрыстос Уваскрэс, Сын Божы!
Нячаста ходзім, нямнога просім,
Хрыстос Уваскрэс, Сын Божы!
Толькі ў гадочак адзін разочак.
Хрыстос Уваскрэс, Сын Божы!
Дай жа, Божа, пані гаспадыні
Хрыстос Уваскрэс, Сын Божы!

Жыці-быці багацця нажыці,
Хрыстос уваскрэс, Сын Божы!

Дзед: Дзякуй, вам, за добрыя словы!

Баба: Няхай з вамі будзе Бог,
Каб нягоды ўсе абысці дапамог.
Даражэнькі механоша!
Вось для вашых дзяцей і ўсіх гасцей
Яйкі, кулічы,
Бяры ў мех і валачы!

Валачобнік: Дзякуй за тое, што адарылі,
Добрым словам прывіталі,
Са спагадай сустрэкалі.
Жывіце здаровы ды будзьце багаты.
Ды не самі з сабой, са сваімі дварамі.
Ды са сваімі з блізкімі,
І з блізкімі, і з дальнімі,
З пакрэўнымі ды прыяцелямі.

Вядучы:

Вялікдзень. А. Вольскі.

Вялікдзень,
Вялікдзень –
Найвялікшы дзень!

Ззяе сонечны прамень,
уцякае цень.
Гэтым днём
Ісус Хрыстос
з мёртвых уваскрэс.
Ён цяпер
глядзіць на нас
з вышыні нябёс.
Хто ў нядолі,
хто ў бядзе,
Ён да тых ідзе,
Бо шануе нас усіх,
як дзяцей сваіх.
Ззяе сонечны прамень,
уцякае цень.
Вялікдзень,
Вялікдзень –
Найвялікшы дзень! – усе разам
Песня “Анёлы ў небе высокім жывуць

Дадатак

Песня “Радасна мы славім Бога”

1. Радасна мы славім Бога
Нам паслаўшага святло.
Як да сонца цягне кветкі,
Так сюды нас прывяло.
Узнімі туман сумлівы,
Хмары грэху прагані.
Даў нам ціха і шчасліва
Жыць па праўдзе ва ўсе дні.
2. З ласкі нам Табой даецца
Міласць, Вера і Любоў.
Ты ўсіх радасцей крыніца,
Акіян, святых дароў.
Песні радасці ад сэрца
У змаганнях на Зямлі
Паднімае нас да сонца

Кліча з Богам каб жылі!

Песня “ Маліся з вераю жывой”

1. Маліся ў розных небяспеках,
Маліся перад барацьбой.
Аб мілых, блізкіх і далёкіх
Маліся з вераю жывой.
2. Маліся, каб у грэх не ўпасці,
Маліся ўсякаю парой,
Ці сум, ці гора,ці няшчасці,
Маліся з вераю жывой.

Песня “Анёлы ў небе высокім жывуць”

1. Анёлы ў небе высокім жывуць
Богу Усявышняму славу пяюць,
Да неба ўзносяць малітвы людзей
Светлыя думкі дзяцей.
Прыпеў:
Божа Ты мой, сэрца адкрый
Дай нам пачуць анёлкавы спеў.
Божа Ты мой, сэрца адкрый,
Я ведаю, Ты, Бог жывы!
2. Вечная радасць прыйшла к нам з нябёс:
Хрыстос Уваскрэс, Хрыстос Уваскрэс.
І не пужайся зямля ты пагроз
Калі ў сэрцы жыве Хрыстос.
Прыпеў:
Вясёлы дзень для нас настаў
Якога цэлы свет чакаў.
Збаўца Ісус наш уваскрэс
Душам збаўленне прынёс.